

STRÅGERYDS VÅTMARK

En blöt solskenshistoria

Först en våtmark, sedan jordbruksmark och nu återigen en våtmark. Så ser markhistoriken ut för Strågerys våtmark.

Förr fanns det gott om våtmarker runt om i Sverige, men under slutet av 1800-talet fram till mitten av 1900-talet försvann många av dem. Våtmarkerna dikades ut och torrlades för att skapa mer åkermark och i skogen grävdes diken för att träden skulle växa bättre. När vi byggt bostäder och vägar har också många våtmarker försvunnit. I exempelvis Blekinge har mer än hälften av våtmarkerna försvunnit de senaste 200 åren.

BEHOV AV ODLINGSMARK

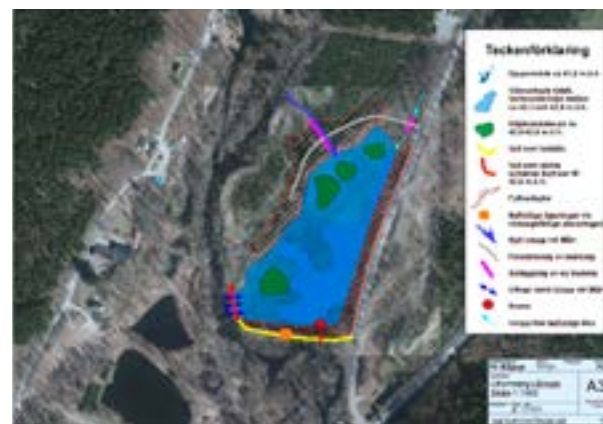
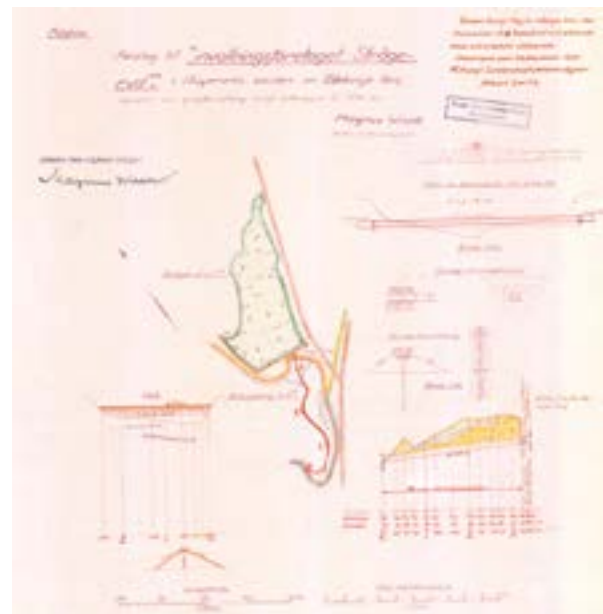
Strågerys våtmark är ett av många exempel på en våtmark som torrlagts för att få mark att odla på. Klockan nio på morgonen den 27 augusti 1936 välkomnar lantbrukaren Olaf Andersson statens lantbruksingenjör Magnus Wixell till våtmarken. De kan båda konstatera att växtligheten domineras av ”sura grässlåg och starrarter”, gynnade av att Lyckebyån årligen svämmar över. Olaf vill därför valla in fyra hektar av den ”vattensjuka” marken. Ingenjör Wixell godkänner projektet då marken kommer att bli ekonomiskt mer värdefull när den går att odla på. I gamla dokument går att läsa följande:

”På grund av sålunda framhållits får jag tillstyrka att största möjliga statsunderstöd i form av såväl statsbidrag från statens avdikningsanslag som lån från statens avdikninglånefond måtte till företaget beviljas.” Nu har Olaf finansieringen klar och hösten 1937 har våtmarken vallats in.

Under drygt 30 år brukar Olaf Andersson och hans efterföljande släktingar den invallade marken. Man odlar växelvis vall, spannmål, potatis och även sockerbetor.

NYA TIDER

Trots invallningen blev marken med tiden allt blötare. Från mitten av 1960-talet används den enbart som vall och som betesmark för får och nötdjur. När Olaf Anderssons barnbarnsbarn Ingelöv och hennes man Per tar över gården på 1980-talet står våtmarken under vatten på vintern och torkar ut helt på sommaren. Om den lämnas åt sitt öde kommer den växa igen på sikt. Kanske är det dags att vrida tillbaka klockan och låta våtmarken återuppstå? I slutet av 2010-talet kontaktar Per Länsstyrelsen Blekinge, då han fått reda på att det går att söka pengar för att vidta åtgärder i våtmarken.

Bilderna visar projektplaner från två olika eror. Den första hur invallningsföretaget ska gå till när Strågerys våtmark torrläggs under slutet av 1930-talet. Den andra visar en översiktlig planritning för våtmarken som anläggs 2019.

Olaf Andersson, Strågerys markägare under 1900-talets första hälft, som tog initiativet till att torrlägga våtmarken för att få mer odlingsbar mark.

Foto: Privat

Per Strågesjö, markägaren som tog initiativet till att restaurera Strågerys våtmark.

Foto: Skogsstyrelsen

Foto: Länsstyrelsen Blekinge

Från "vattensjukt" till "vattenrikt" – så kan man sammanfatta det skifte som skett rörande synen på våtmarker på senare tid. Våtmarksprojektet i Strågeryd är ett fint exempel som visar den positiva utveckling som sker i naturen när en våtmark återställs.

På senare år har synen på våtmarker ändrats. Nu finns en medvetenhet om hur viktiga de är för att till exempel rena vatten och bromsa översvämningar. Men också hur värdefulla de är för många växter och djur. Därför återställs nu gamla våtmarker och nya skapas. Ett lyckat exempel är våtmarken Strågeryd i Karlskrona kommun.

EN VÅTMARK ÅTERUPPLIVAS

År 2018 tog markägaren Per Strågesjö initiativ till att återställa våtmarken vid Strågeryd. Tillsammans med naturvårds-konsulter och Länsstyrelsen Blekinge upprättades en plan och 2019 satte gräv-maskinerna skoporna i marken. Målet var att få tillbaka översvämningssytor och därmed skapa så många olika miljöer som

möjligt där olika arter kan trivas. I praktiken löstes detta genom att ta bort de vallar som hindrat Lyckebyåns vatten från att översvämma våtmarken. Dessutom skapades en mosaik av ytor med grunda, permanenta vatten med flikiga kanter.

FÖRE OCH EFTER

Att anlägga eller restaurera en våtmark ger många positiva effekter, som utjämnat vattenflöde och vattenrening. Vi vet också att många växter och djur gynnas. För att ta reda på vilka arter som gynnas i just Strågeryd finns en plan för uppföljning, som tagits fram inom projektet Grip on Life. Innan våtmarken återställdes 2019 undersöktes vilka växter, grodor, insekter och fåglar som fanns i området. Resultatet har sedan jämförts med inventeringar från år 2021 och 2024, den senare har bekostats av Grip on Life. Redan den första inventeringen visade ett positivt gensvar från naturen. Den sista inventeringen kommer att ske 2029, det vill säga tio år efter att våtmarken restaurerats.

Våtmark – mark där vatten under en stor del av året finns nära, under, i eller strax över markytan.

Så här såg Strågeryds våtmark ut innan den restaurerades.

En av åtgärderna i Strågeryds våtmark var att skapa grunda vatten med flikiga stränder.

År 2022, tre år efter arbetet med att återställa Strågeryds våtmark, grönskar åter markerna!

Samtliga foton: Naturcentrum AB

Vad hände på växt- och djurfronten efter det att vattnet återvänt till Strågerys våtmark? Resultaten från inventeringar av växter och djur som gjorts före och efter våtmarken återställts visar att den biologiska mångfalden ökar när nya livsmiljöer skapas.

Redan två år efter det att våtmarken i Strågeryd restaurerats kom kvittot på att naturen svarat – en rejäl ökning av olika arter våtmarksfåglar, kärlväxter och dagfjärilar. År 2019 noterades 24 fågelarter, 2021 var antalet 34. Antalet arter av våtmarksväxter hade närapå fördubblats 2021, vilket sannolikt är förklaringen till att antalet arter samt den totala mängden av dagfjärilar också ökade.

Grodor och paddor hittade också snabbt till våtmarken, bland annat den sällsynta långbensgrodan. Vid inventeringarna noterades såväl vuxna djur som romklumpar. Andra sällsynheter som lockades till de blöta miljöerna 2021 var ovanliga insekter som brun dammlöpare, fackelblomskinn-

bagge, pollenbaggen *Meligethes gagathinus* och citronfläckad kärrtrollslända.

När våtmarken inventerades 2024 återfanns långbensgroda och många andra av de arter som hittades 2021. Vissa arter återfanns inte men i gengäld hade nya arter dykt upp, bland annat arter knutna till al och videbuskar. Sammantaget kan sägas att många arter dyker upp i den så kallade "älskliga fasen", när våtmarken är relativt ny och det finns många olika slags miljöer. Med tiden stabiliseras våtmarken och växtligheten blir mer enhetlig. Det dyker också upp buskar och unga träd, vilket gynnar vissa arter men inte andra. Hur mångfalden kommer se ut i Strågerys våtmark framöver beror därför på om och hur markerna kommer att skötas.

Organismgrupp	Antal arter 2019	Antal arter 2021	Antal arter 2024
Fåglar	24	34	19
Groddjur	2	2	2
Trollsländor	15	16	15
Dagfjärilar	3	8	7
Övriga insekter	21	51	43
Kärlväxter	10	18	22
Totalantal arter	75	129	108

Tabellen visar resultaten från de tre år som växter och djur inventerats i Strågerys våtmark.

Vill du läsa mer om inventeringarna finns rapporter på Grip on Life webbplats www.griponlife.se.

"Vi blev glatt överraskade att få en sådan otrolig respons efter bara två år"

Therese Stenholm Asp, Länsstyrelsen Blekinge och delprojektledare i EU-projektet Grip on Life

Kricka

Rödlänke

Långbensgroda

Citronfläckad kärrtrollslända

Ägretthäger

Brunfläckig pärlmorfjäril

Foto: Sverker Hultengren (brunfläckig pärlmorfjäril) och Naturcentrum AB (övriga)

Foto: Länsstyrelsen Blekinge

Det finns flera goda skäl att restaurera våtmarker så att de återfår sina naturliga funktioner. De utjämnar vattenflöden, fyller på grundvattnet, renar vatten och är hem för fuktälskande växter och djur. Dessutom är de trevliga naturmiljöer som bjuder på grodkonserter, fåglars familjeliv och mängder av småkryp både under och ovan vattenytan.

Våtmarker bidrar med en rad ekosystemtjänster – tjänster naturen bidrar med som är till nytta för oss människor, direkt eller indirekt. Detsamma gäller för våtmarker som restaureras. Här följer några exempel på ekosystemtjänster som våra våtmarker bidrar med.

BEHÅLLER VATTEN OCH JÄMNAR UT VATTENFLÖDEN

Våtmarker håller kvar vatten i landskapet och bidrar till att fylla på våra grundvattenmagasin. En viktig funktion mot bakgrund av den vattenbrist som bland annat Blekinge upplevt på senare år.

Våtmarker fungerar också likt tvätt-svampar som tar hand om ”överskottsvatten” vid höga flöden. Ju fler våtmarker vi har desto bättre rustad är naturen mot såväl uttorkning som översvämningar.

RENAR VATTEN

I våtmarker rör sig vattnet långsamt vilket innebär att det hinner renas på näringsämnen som kväve och fosfor. Kväve avgår till luften som kvävgas och fosfor binds i sediment och biomassa (växter och djur). Våtmarker bidrar därmed till att minska den övergödning som näringsämnena orsakar i vattendrag, sjöar och hav.

Med en vattenkikare kan du som besöker en våtmark ta del av livet under ytan. Håv och spann är också bra hjälpmedel, för att fånga småkryp och studera dem på nära håll. För att sedan släppa ut dem såklart! Kikare bör också packas ner i utflyktsryggsäcken. Vår och höst är bästa tiden på året för fågelspaning, för då är många fåglar i rörelse.

Foto: AHA produktion

MINSKAR KLIMATFÖRÄNDRINGAR

När våtmarker som är rika på organiskt material torrläggs bidrar luftens syre till att materialet börjar brytas ned. När det sker avger våtmarken växthusgaser till atmosfären. Genom att återställa våtmarker, och därmed höja vattennivån, avstannar nedbrytningen och läckaget av växthusgaser minskas. Ett exempel är att sätta igen diken i torvmarker, så kallad återvätning, vilket minskar läckage av stora mängder växthusgaser.

FRÄMJAR BIOLOGISK MÅNGFALD

Våtmarker är en av våra mest produktiva och artrika naturmiljöer. Här frodas alger och vattenväxter av olika slag. Växtligheten är själva motorn i våtmarkens ekosystem, då den bidrar med mat och syre till fåglar, fiskar och andra djur. Våtmarker kan också vara värdefulla rastlokaler för flyttfåglar. Här kan de vila och fylla på förråden under sina resor till och från häckningsområdena.

BJUDER PÅ NATURUPPLEVELSER

Blöta och fulla med mygg? Ja, våtmarker har kanske en liten uppförsbacke när det gäller att attrahera oss människor. Men ge dem en chans. Här kan du få uppleva en brokig skara invånare. På våren kan du från första parkett bevittna hur grodor parar sig inför öppen ridå. Om sommaren flyger skimrande trollsländor över vattenspeglarna och fågelungar kryssar fram på vattnet tillsammans med sina föräldrar. För den som blickar ner under ytan finns många olika insekter att upptäcka. I skymningen jagar fladdermöss över vattenytan och bland trädtopparna. På hösten spatserar långnäbbade vadarfåglar på strandängarna och fyller på med energi inför sin flytt söderut. Under vintern råder stiltje för det mesta, men kanske att någon rovfågel drar förbi i skyn. Finns det vattenspeglar som fryser till is kan man kanske åka skridskor!

Foto: Johan Berntsson

Har du en idé om ett projekt som kan bidra till en förbättrad vattenmiljö, högre biologisk mångfald och gynna friluftslivet? Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har sammanställt vilka bidrag som kan sökas av aktörer som vill arbeta med vattenvård och restaurering. Här följer några exempel på bidrag som du kan söka.

Miljöförbättrande åtgärder i hav, sjöar och vattendrag kräver en del resurser och kan vara kostsamma. Men det finns goda möjligheter att få finansiellt stöd, dels från myndigheter, dels från en rad andra organisationer och program. HaV hanterar havs- och vattenmiljöanslaget, men även andra finansiärer erbjuder

bidrag till projekt som leder till förbättrad havs- och vattenmiljö. På nästa uppslag listas några exempel på bidrag som går att söka för att restaurera eller anlägga våtmarker. Kontakta din länsstyrelses våtmarkssamordnare för guidning till lämplig bidragsform och vidare stöd att komma igång med just din projektid.

LOKALA NATURVÅRDSSATSNINGEN (LONA)

LONA är den största nationella bidragsatsningen med syfte att öka lokala naturvårdsinitiativ. Ett bidragsområde är LONA våtmark som söks via länsstyrelsen. Bidraget riktas främst till kommuner som ska vara ansvariga från ansökan fram till slutrapportering. Men även andra aktörer, till exempel intresseorganisationer, kan initiera projekt och få bidrag.

LOKALA VATTENVÅRDSPROJEKT (LOVA)

Behovet att förbättra vattenmiljön i våra sjöar, vattendrag och kustvatten är stort. LOVA-bidraget är ett viktigt verktyg i arbetet med att förbättra och utveckla vattenmiljöerna i samverkan med lokala och regionala aktörer. Söks hos länsstyrelsen.

INVESTERINGSSTÖD FÖR VATTENVÅRDSÅTGÄRDER

Jordbruksstöd finansieras av svenska staten och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. I Sverige ansvarar Jordbruksverket för programmet inom vilket aktörer som lant- och skogsbrukare kan söka stöd för vattenvårdande åtgärder. Exempel på åtgärder du kan få ersättning för är anläggande, restaurering och skötsel av våtmarker.

STÖD TILL SKOGSÄGARE

Hos Skogsstyrelsen kan du som äger skog eller har markägarens tillstånd söka Nokås-stöd (Natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen). Du kan få bidrag för att utföra åtgärder i skogen som att dämna eller täppa igen grävda diken, (naturvårdsåtgärder i vatten) och anlägga våtmarker. Utöver att främja naturvärden syftar åtgärder inom Nokås också till att främja äldre kulturmiljöer, landskapsbilden eller rekreation och friluftsliv. Via Skogsstyrelsen kan du också få ersättning för att sätta igen diken (återvätningsavtal). Syftet med återvätningsavtalen är att höja grundvattennivån på en plats, för att minska utsläppet av växthusgaser.

NATURSKYDDSFÖRENINGENS MILJÖFOND

Naturskyddsföreningens miljöfond är baserad på avsättningar från energibolag som säljer el märkt med Bra Miljöval. Organisationer, myndigheter och företag kan söka stöd från fonden för miljöförbättrande åtgärder.

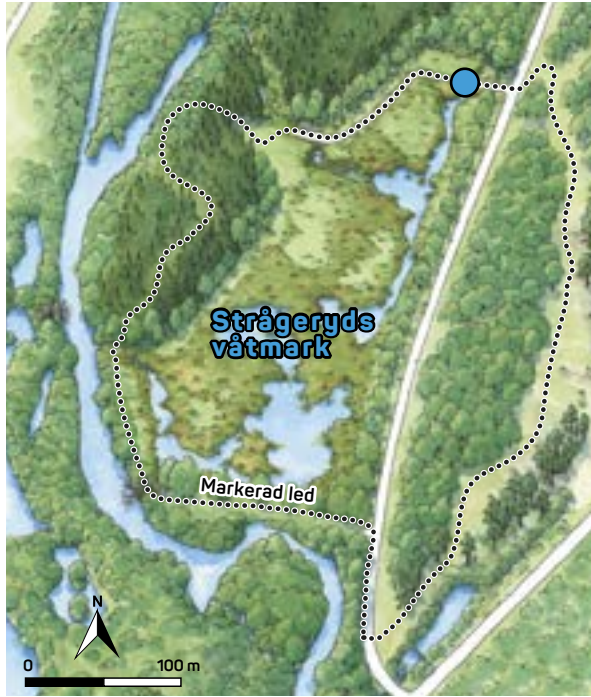
BESÖK STRÅGERYDS VÅTMARK

Runt våtmarken i Strågeryd finns en markerad led på 1,3 km. Framkomligheten kan vara begränsad under delar av året då delar av slingan översvämmas.

Startpunkt led
Koordinat: 56.26678, 15.73695

Karta: Carina Lindkvist, Naturcentrum AB.

DU KAN GÖRA EN INSATS

Skanna QR-koden ovan för information om olika bidrag du kan söka med syfte att förbättra miljön i hav och vatten.

Du kan också kontakta våtmarks-samordnaren på Länsstyrelsen i ditt län för att få förslag på vad du kan göra på just din mark.

DETTA ÄR GRIP ON LIFE

I projektet Grip on Life IP arbetar myndigheter, skogsägarföreningar och intresseorganisationer tillsammans för att kombinera ett modernt och aktivt skogsbruk med hänsyn till skogens värdefulla vattendrag och våtmarker. Projektet handlar mycket om att utveckla nya och bättre metoder för exempelvis samverkan, skogsbruk, skogsskötsel samt restaurering av vattendrag och våtmarker. Grip on Life IP pågår från år 2018 fram till år 2025 och har fått pengar från EU:s miljöprogram LIFE IP.

© Länsstyrelsen Blekinge, 2024. Innehåll och grafisk form: Naturcentrum AB
Omslagsbild: Robert Eklund, Länsstyrelsen Blekinge. Tryckeri: Scanprint AB
Papper: inlag 80 g, onslag 250 g. Utgivaren har hela ansvaret för innehållet i denna broschyr, som inte ska tolkas som Europiska unionens eller EU-kommissionens officiella ståndpunkt.

Med bidrag från Europeiska unionens LIFE-program

www.gripnlife.se